

Foredrag

Taler

Amund Pedersen Wold

Dato

30 mars 1851

Sted

Arbeiderforeningen i Hønefoss

- 1 I det jeg tillader mig at begjære Ordet, mener jeg ikke dermed fuldstændig at kunne tolke de Følelser som enhver ægte Normand burde være besjælet af, men blot at gjøre nogle Bemærkninger over hvor Nødvendigt det er for enhver, ligesaavel af Bønder som af den simple arbeidende Klasse, at danne sig i
- 5 Foreninger, og i Fællesskab med hverandre udtale sine Meninger; thi det er ikke alene sin egen Sag Arbeiderne har tænkt at bekæmpe, men det er det hele Samfunds- og Fædrelandsvel som han om det var mulig vil søge at forbedre til det Almindeliges Bedste. Og saaledes vil det være os inderlig kjærnt om de rettænkende Bønder og andre Stænder af hvad Stand og Stillingde end maatte
- 10 være, vilde slutte sig til os og i Fællesskab med os at anstille vore Anskuelser, da vilde vores Agitation til næste Storthing gaa frem med langt mere kraft end som naar blot et enkelt Parti i Staten søger at vilde forbedre Noget; thi det lader endnu ikke til at Statens Styrelse har betænkt sig paa at opfylde de Ønsker, som af den arbeidende Klasse er udstillet, men man kunde nærmere fristes til å troe, at det
- 15 er mere skadelig end gavnelig det som de allerede har faaet istandbragt paa Storthinget i dette Aar, nemlig hvad Jernbanesagen angaar, thi Fabrikker og Maskinerier er jo en stor Aarsag i at det bliver mange brødløse Mennesker; thi dette have vi Exempel nok paa i fra Engeland, som næsten Alt muligt drives ved Maskineri, og af den Grund gives der heller ikke i noget Land paa hele Kloden
- 20 saavidt os bekjendt saa stor Fattigdom som der existerer, og heller ikke saa stor Rigdom i noget Land som Engeland; thi Een der har et Fabrikk udretter saameget der med 10 Mand, som han ellers ikke kunde udrette med 100 Mand, naar det ikke blev drevet ved Dampkraft igjennem Maskiner, og saaledes maa ogsaa Rigdom, der blive stor hos endeel Magthavere medens atter Andre maa
- 25 sulte ihjæl som intet have at fortjene.

Dette kan muligens komme til at tage Overhaand her tillands ogsaa med Tiden hvis det ikke itide tages Forholdsregler til at standse saadant, og udvide alle Næringsgrene istedenfor at sammendynge dem paa enkelte Individuer i Staten,

forekommer imidlertid os at Statens Styrelse havde gjort noget bedre for det almindelige Vel om de istedenfor at anlægge en Jernbane havde sørget for at den uopdyrkede Jord eller en Deel af samme dertillands var bleven opkjøbt og udlagt til Arbeideren for en nogenlunde moderat Priis. Der burde efter

35 Omstændighederne tildeles Arbeideren ifølge den moralske Lov saavel som den matrielle; thi da Gud skabte Verden skabte han den ikke blot til enkelte Menneskers Nytte, men til Alle, men er nu dette Tilfælde? Lever ikke mange Mennesker i stor Overdaadighed medens atter mange næsten maa krepere af Hunger, hvor mangan en stræbsom Huusfader og Moder gives der ikke som
40 med et sorgfuldt Hjerte og taarevedt Øie maa ikke om Aftenen lægge sig paa et ustelte Straaleie uden at kunne tilfredsstille sine forhungrede, uskyldige og kjære Børn, der skriger efter Brød ligesom Hjorten skriger efter det færske Vand, men medes den Fattige ikke ved hvorfra han skal faa en Smule at stille sin Hunger med haver den Rige muligens de 10 Slags Retter paa sit Bord og han veed ikke
45 hvilke af disse der skal smage ham for at give ham Apetit; hvad er Hoved-Aarsagen til denne store Forskjel i mellem Menneskerne? Mon det ikke her kunde komme i Betragtning det Gamle sande Ordsprog at Enhver skjæper Tid til sin egen Gryde. Disse Feiler er desværre hos de fleste Mennesker, og naar da visse som har saa stor Magt og Vælde samt store Eiendommer i Besiddelse saa
50 hyppig overtraar de 10 Bud kan man ikke undres over at det bliver saa uendelig Ulighed i Menneskernes materielle Liv; thi naar alle Mennesker vilde følge sine Bud og handle med sin Næste som sig selv behøvede man ikke at forskrive Love og Anordninger, men lade Tiden gaa sin samme Gang.

55 Hvor glædeligt vilde det ikke være, Venner og Tilhørere, om at vi kunne med Enighed og Samdrægtighed tales med hverandre om det som kunne være Nyttigt og Gavnligt for os og Efterverdenen, hvor ønskelig vilded et ikke være om Efterslægtens Aarbøger kunne sige om os, at de De som optraadte og talte Arbeidernes Sag i det 19de Aarhundrede for at afriste sig Aristokratiets
60 Herredømme og derved gjorde os frie. Disse vore Forfædre ville vi skjænke en Blomst paa sin Gravhøj, og have i Minde ligesom en Luther, der i det 16de Aarhundrede optraadte og undertrykte Pavemagtens Herredømme. Dog vi vil ikke opholde os over at tale om Efterverdenen men henholde os i et Par Ord om Nutidens Periode. Man seer af Arbeiderbladet at i andre Bygder skriver Bønder
65 sig ind i Arbeiderforeningen ligesaa hyppigt som Arbeidere, og det Sympatie, burde enhver rettænkende Bonde være beskjalet af og ikke klassifisere sig ifra Arbeideren; thi Arbeideren er den vigtigste Deel af en Lands Befolkning, for om der kom en Pæst og blot borttog alle Arbeidere og ikke de Øvrige, hvem skulde

70 da oppløie Jorden, hvem skulde da opminere Metalerne, hvem skulde hugge
Træerne af sin Stamme eller hvem skulde fiske al den Fisk som fanges og sælges i
Mængde til Udlandet for igjen at bringe hid Viine og en Mængde andre Luxus-
Artikler; men enda har ikke den fattige Arbeider efter Nutidens Love Tilladelse
75 til at fiske i offentlige Vande eller skyde i de vilde Skove, ei heller plukke en Bær i
en vild Udmark; med mindre han skal være Lovens Overtræder, men enda skal
vi ikke have Lov til at klage, men derimod kommer en farlig Fiende og vil gjæste
vort Land, da er det om at gjøre at Arbeider og Bønde som er værnpligtige haver
Marv i Benene til at forsvare sig. Hvorfor skal da Rang og Rigdom blot være vi
der skal give os Love og Forskrifter, burde ikke vi ogsaa have en Stemme med i
80 Laget, men dertil vil en Smule Oplysning baade i Theori og Praksis, altsaa er det
meget om at gjøre at læse i gode Bøger og Skrifter; thi dette skaffer baade Nytte
og Fornøielse.

Det forekommer imidlertid os at Folket burde blive mere fortrolige til
85 hverandre og ikke inddele sig i saa mange Klasser som det er Tilfældet her paa
Ringeriget; om det er saa i andre Bygder det veed jeg ikke med Vished, men at en
saadan Uskik ikke har existeret i gamle Dage, det har man paalidelig Kundskab
om af troværdige gamle Folk og Skrifter, men saadan bør udryddes og isteden
derfor blive mere Moralitet saa at Ord kan være Ord og Mand, Mand; thi nu
90 hører Svig og Bedrageri til Dagens Orden, men vores Valgsprog bør være Ret og
Sandhed, og at handle med vor Næste som vi vil at han skal handle mod os,
dette bør vi [...] have til Formaal. Det er en stor Nødvendighed for os, at
begynde at tænke og handle om nyttige Ting og ikke lade Statsroret styre sin
gamle skjæve Gang uden at vi agte paa dens Bevægelse og baade i Skrift og Tale
95 sige dem vore Meninger; thi der er mange Love efter som det synes os som slet
ikke passer til nutidens Periode, blandt hvilke man kan nævne
Værnepligtsloven, Veiloven, Skytsloven, Beskatningsloven og den frie
Rentefond, med mange flere, og alt saadant skulde rettes efter bedste Skjøn,
men vi faa vel være taalmodige lige som Hjob indtil næste Storthing, om man da
100 skulde kunne haabe at saa meget forandret til det Bedste for den arbejdende
Klasse; thi det gikk vel ikke fortere med os om vi var de Dømmende. Jeg er vis
paa at om vi Arbeidere vare hensatte paa de Pladse af Rang og Formue, som de
2de første Partier i Staten, saa vare vi muligens ei bleven bedre til at give efter
nogle af de Monopoler, som vi vare i Besiddelse af, end som de nu ere; thi Ingen
105 i Verden kan sige sig fri for Feil, uden det evige Forsyn; men hos hvilke
Mennesker ere de største Feil; mueligens hos dem, som er meest oplyste og har
meest at [...].

Kilde

Ringeriges Ugeblad, 7. Aargang, 1851.

110

Emner

Arbeiderbevegelsen, Foredrag, Thranebevegelsen

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/foredrag-9061>

115

120

125

130

135

140

145